

Jędrzej Witkowski

Uczenie we współpracy

Uczenie się we współpracy jako metoda edukacyjna

Wszyscy zgadzamy się zapewne, jak ważne jest uczenie uczniów współpracy. Wiele mówi się o tym w szkołach wskazując kompetencję współpracy jako jedną z kompetencji przyszłości. Często uczenie współpracy myli się z uczeniem we współpracy, czyli metodą edukacyjną, która może być stosowana na wszystkich przedmiotach i w różnych kontekstach.

Uczenie we współpracy to metoda nauczania, która polega na tym, że uczniowie uczą się w interakcji pomiędzy sobą i w sytuacji współzależności od siebie nawzajem. Wzajemnie pomagają sobie w opanowywaniu wybranego materiału. Mogą w ten sposób zdobywać nową lub pogłębiać posiadaną już wiedzę na dany temat, mogą też realizować tą metodą projekt edukacyjny.

Prowadzone na całym świecie badania edukacyjne pokazują, że uczenie we współpracy jest skuteczną metodą edukacyjną (m.in. dlatego, że sam proces uczenia się jest procesem społecznym, który wydarza się w interakcji pomiędzy jednostkami, np. w rozmowie).

Indywidualna odpowiedzialność i zbiorowy sukces

Nie każda sytuacja pracy uczniów w grupach zasługuje na miano uczenia we współpracy a z pewnością nie można powiedzieć, że każda praca w grupie jest skutecznym uczeniem się. Często przecież widzimy w klasie, że praca całej grupy wykonywana jest przez jednego lub dwóch uczniów, często w grupie dochodzi do konfliktu, równie często uczniom trudno się skoncentrować na zadaniu do realizacji, kiedy mają pracować w zespole.

Kiedy chcemy pracę w zespole wykorzystać jako metodę nauczania musimy zapewnić, że uczniowie ponoszą indywidualną odpowiedzialność za sukces zespołu oraz to, że nagradzamy sukces całej grupy a nie sukces indywidualny. Zadanie powinno być tak skonstruowane by niemożliwe było odniesienie sukcesu bez zaangażowania wszystkich członków. Dobrym przykładem takiego zastosowania jest technika układanki lub jigsaw ([tutaj>>](#)).

Warunki skuteczności uczenia we współpracy

Badacze zajmujący się metodą uczenia we współpracy (David Johnson i Roger Johnson) sformułowali kilka najważniejszych warunków skuteczności tej metody. Bez ich spełnienia proces uczenia się uczniów w zespole może się w ogóle nie wydarzyć:

1. Pozytywna współzależność. Zadanie powinno być tak skonstruowane by sukces grupy zależał od wniesienia wkładu przez każdego członka zespołu. To zapewnia wzajemne motywowanie się do pracy uczniów w poczuciu odpowiedzialności za rezultat pracy w grupie.
2. Rozwijająca interakcja. Skuteczności pracy w grupie sprzyja możliwość interakcji między jej członkami – zadawania sobie pytań, parafrazowania, wspierania się nawzajem i

motywowania. W toku tych interakcji uczniowie planują też swoją pracę i dzielą się zadaniami.

3. Indywidualna odpowiedzialność. Kluczowe dla sukcesu jest przekonanie każdej uczennicy i każdego ucznia, że jego lub jej wkład w pracę grupy ma kluczowe znaczenie a zespół nie odniesie bez tego sukcesu. Poczucie indywidualnej odpowiedzialności motywuje poszczególne jednostki do terminowego i należytego wykonania własnego zadania.
4. Umiejętności społeczne. Do uczenia się we współpracy uczniów trzeba odpowiedni przygotować pomagając im najpierw zdobyć podstawowe umiejętności komunikacyjne – słuchania, uwspólniania rozumienia, ustalania zasad współpracy, rozwiązywania sporów, pracy z informacją zwrotną. Bez tych umiejętności grupie zapewne nie uda się skutecznie zrealizować zadania. To najczęstszy powód porażki w pracy w grupowej.
5. Zespołowa refleksja. Ostatnim elementem kluczowym dla skuteczności tej metody nauczania jest zapewnienie czasu na indywidualną i grupową refleksję o procesie uczenia się w grupie i jego rezultatach. Dzięki temu stopniowo rosną umiejętności uczniów w zakresie współpracy i są oni z zadania na zadanie podejmować coraz bardziej skomplikowane przedsięwzięcia.

Uczenie a nie produkowanie

Ponadto badacze zwracają uwagę, że praca w grupie jest bardziej skuteczna gdy zadaniem grupy jest nauczenie się czegoś (np. poprzez wymianę informacji) a nie zrobienie czegoś (stworzenie jakiegoś produktu), w tej drugiej sytuacji zaangażowanie tzw. słabszych uczniów postrzegane jest przez bardziej aktywnych rówieśników jako przeszkoda a nie pomoc.

Ważnym elementem pracy w grupie jest też ich dobieranie. Warto aby uczniowie uczyli się pracować z różnymi osobami. Dobrym sposobem zapewnienia takiej sytuacji jest losowanie par i grup do wykonania zadań – np. raz w tygodniu na wszystkie zajęcia przypadające od poniedziałku do piątku. Takie rozwiązanie pozwala nauczyć się pracować także z osobami, których uczniowie początkowo nie darzą dużą sympatią.

Co ważne badania pokazują także, że dobrze ustrukturyzowana praca w grupie daje takie same korzyści wszystkim uczniom – nie ma w tym zakresie różnicy między uczniami bardziej i mniej zaawansowanymi w danej dziedzinie.

Więcej:

R. Slavin, Uczenie się oparte na współpracy: Dlaczego praca w grupach jest skuteczna? w: H. Dumont, D. Instance, F. Benavides, Istota uczenia się. Wykorzystywanie badań w praktyce. Wolters Kluwer Polska, OECD, Warszawa 2013

C. Dean, E. Ross Hubbell, H. Pitler, B. Stone, Classroom Instruction That Works, 2nd Edition, ASCD, McRel, Alexandria, 2012.

M. Bogusławska, A. Arkusińska, „Jak rozwijać kompetencję współpracy w szkole?”, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa, 2022.